

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ของ โรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัย ได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การศึกษาปฐมวัย

- 1.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย
- 1.2 ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 1.3 นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (พ.ศ. 2545 – 2549)
- 1.4 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
- 1.5 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนระดับปฐมวัย
- 1.6 ขอบข่ายการจัดการศึกษาปฐมวัย

2. การจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การศึกษาปฐมวัย

1.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

สมเดช สีแสง (2543 : 9) ที่กล่าวถึงความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพและสังคม เพื่อเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ทั้งนี้ การจัดการศึกษา จะต้องจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก กล่าวคือ เด็กวัยนี้ชอบเล่น ชูกชน มีสมาธิสั้น ชอบซักถาม อยากรู้อยากเห็นและชอบเรียนรู้แบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น ดังนั้น ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย จะต้องมีความรู้ต่อไปนี้ คือ

1) ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดนักจิตวิทยา กลุ่มต่างๆ เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget) ทฤษฎีพัฒนาการทาง จริยธรรมของโคลเบอร์ก (Lawrance Kohlberg) ทฤษฎีจิตสังคมของอีริกสัน (Erik H.Erikson) เป็นต้น

2) พัฒนาการของเด็กปฐมวัย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สติปัญญา สังคม จริยธรรมและบุคลิกภาพ

3) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้หลายวิธี เช่น การกระทำ จนเป็นกิจวัตร การสังเกต การทดลองและการเลียนแบบ เป็นต้น

4) แนวคิด ทฤษฎีการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จากนักการศึกษา และนักปฐมวัยศึกษา เช่น เปสตาลอสซี (Johann Pestalozzi) เฟรอบเอล (Friedrich Froebel) กีเซล (Arnold Gesell) หรือเอลไคนด์ (David Elkind) เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 7) กล่าวถึง ความหมายของการศึกษาปฐมวัย ว่า หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหกปี การจัดการศึกษาระดับนี้ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าเด็กวัยนี้ เป็นวัยสำคัญที่ส่งผลต่อ การวางรากฐานบุคลิกภาพและพัฒนาการทางสมอง

จากการศึกษาความหมายของการศึกษาปฐมวัย สรุปว่า การศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหกปี ให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนที่เด็ก จะเข้ารับการศึกษาระดับสูงขึ้นไป

1.2 ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้นำเอาปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มาปรับใช้ เป็นแนวทาง เพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งผลในการพัฒนาคุณภาพเด็กให้มากที่สุด โดยการยึดเอาแนวคิดและปรัชญาการจัดการศึกษาของบุคคลต่างๆ ในวงการศึกษามาใช้จัดประสบการณ์ ให้กับเด็ก เพื่อให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามควรแก่วัย กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญในแนวคิดและปรัชญาดังกล่าว จึงกำหนดนโยบาย การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยปรัชญาที่เป็นที่ยอมรับกัน ทั่วไป และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2546 ก : 7 - 8) คือ

Johann Petalozzi นักการศึกษาชาวสวิสเซอร์แลนด์ ผู้ริเริ่มศึกษา เรื่อง การเตรียมความพร้อม ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า จะต้องใช้เวลา และประสบการณ์แก่เด็กในการเตรียมความพร้อม และความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็น ในการพัฒนาเด็ก ทั้งในด้านร่างกายและสติปัญญา

Friedrich Froebel บิดาแห่งการอนุบาลศึกษา เชื่อว่า ครูควรต้องส่งเสริม พัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ เพราะการเล่นเป็นการทำงานและการเรียนรู้ของเด็ก

Arnold Gesell นักการศึกษาชาวเยอรมัน ได้เน้นผลการจัดการศึกษาตาม แนวคิดของความแตกต่างระหว่างบุคคล

Jean Piaget นักการศึกษาชาวอเมริกัน เชื้อชาติสวิสเซอร์แลนด์ ได้ศึกษา เกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญา เขาเชื่อว่าเด็กวัย 4 - 6 ปี เป็นวัยที่ควรได้เรียนรู้โดยผ่านการสัมผัส สำรวจ ทดลองและลงมือกระทำต่อวัตถุด้วยตนเอง

Erik Erikson ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยได้เน้นว่า บุคลิกภาพของคนเราจะสามารถพัฒนาไปได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนเองพอใจ ในแต่ละช่วงอายุ ทำให้การศึกษาระดับปฐมวัยต้องให้ความสำคัญกับพัฒนาการในด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

David Elkind นักการศึกษาชาวเยอรมัน ได้เน้นให้เห็นถึงอันตรายของ การเร่งรัดให้เรียนรู้ตั้งแต่เล็กเกินไป เขากล่าวว่า เด็กควรมีโอกาสได้เล่นและ เลือกกิจกรรม การเล่นด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความเครียดได้

จากการศึกษา ปรัชญาในการจัดการศึกษาปฐมวัย สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำปรัชญาการศึกษาของนักการศึกษาหลายท่าน ที่ได้กล่าวถึงและเน้นให้เห็นความสำคัญ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตร กำหนดแนวการจัดประสบการณ์การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อให้มีแนวทางในการจัดการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน และมี มาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้ ความเชื่อและแนวคิดต่างๆ ของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ล้วนมีอิทธิพล ต่อการกำหนดกรอบแนวคิดในการจัดประสบการณ์เสริมสร้างพัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป

1.3 นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2545 - 2549

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 1 - 5) ได้กำหนดนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2545 - 2549 ไว้ดังนี้

1.3.1 นโยบาย

จัดการศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 0 - 5 ปี เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีคุณภาพ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ได้มีส่วนร่วมในการจัดให้บริการให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและผู้รับบริการ

1.3.2 เป้าหมาย

- 1) เด็กอายุ 0 - 5 ปี ทุกคน
- 2) พ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
- 3) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ผู้สูงอายุ ที่ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น
- 4) ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่างๆ ผู้นำศาสนา อาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน และเยาวชน เป็นต้น

1.3.3 ยุทธศาสตร์

- 1) การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ใช้หลักการบ้านเป็นฐานในการเลี้ยงดู (home based approach) ซึ่งบุคคลสำคัญ คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัว
- 2) เด็กอายุ 3 - 5 ปี ใช้สถานพัฒนาเด็ก หรือในรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย โดยให้ผู้ดูแลเด็กมีลักษณะเป็นมืออาชีพ และร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครอบครัว
- 3) การพัฒนาเด็กอายุ 0 - 5 ปี ที่ดีและมีคุณภาพจะต้องมีระบบการส่งต่อเพื่อเชื่อมโยงจากบ้าน ไปศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย และ โรงเรียน
- 4) การพัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอายุ 0 - 5 ปี
- 5) สร้างความพร้อมให้ชุมชนและท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) สังคมร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่วางแผนปฏิบัติการ ฝึกระวัง ตรวจสอบและประเมินผล
- 7) เมื่อชุมชนและท้องถิ่น มีความเข้มแข็งพอ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความรู้ ความสามารถ ให้กระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชน

อบต. เทศบาล เอกชน องค์กรเอกชน และอื่นๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกๆ ด้าน โดยรัฐกำกับบทบาทของตนเองให้เป็นผู้กำหนดนโยบาย รูปแบบ การตรวจสอบมาตรฐาน การประเมินผล และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ

1.3.4 เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

- 1) รัฐประกาศนโยบายชัดเจนที่สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการดำเนินการด้วยการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นการลงทุนที่สำคัญ
- 2) ทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานของรัฐ เอกชน ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน และสถาบันสังคมต่างๆ ต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาเด็กอายุ 0 - 5 ปี และเห็นความจำเป็นในการวางรากฐานที่มั่นคงต่อชีวิต
- 3) ต้องมีการร่วมมือระหว่างทุกส่วนในสังคม เพื่อพัฒนาและให้บริการสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ มีความหลากหลายและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการของการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
- 4) มีการประสานงานชัดเจน ระหว่างหน่วยงานหลักที่ดูแลเด็กปฐมวัย ทั้งหน่วยงานนโยบาย หน่วยปฏิบัติ และหน่วยงานวิชาการ

1.3.5 กำหนดมาตรฐานของการพัฒนาเด็กปฐมวัย และต้องมีการประเมินผล

1.3.6 ต้องดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเป็นรายละเอียด พร้อมทั้งกำหนดตัวบ่งชี้และติดตามผลทุกระดับ

1.3.7 ต้องมีทรัพยากรบุคคล เงินและอุปกรณ์เครื่องใช้เพียงพอในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีทรัพยากรเพียงพอในการติดตามประเมินผล

1.4 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

กระทรวงศึกษาธิการ มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 353 / 2546 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัด นำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มาใช้สำหรับการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพท้องถิ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ, 2546 ก : 1)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา เหมาะสมตามวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546 ข : 31 - 43) คือ

1.4.1 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปีมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการในด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว

และประสานสัมพันธ์กัน

- 3) มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
- 4) มีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม
- 5) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว

และรักการออกกำลังกาย

- 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
- 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 10) มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

1.4.2 คุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3 - 5 ปี

คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัย หรือเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3 - 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสังเกตเด็กแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็ก ให้พัฒนาได้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจจะเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจน จะต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3 ปี มีดังนี้

1) พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1.1) กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- 1.2) รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- 1.3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 1.4) เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- 1.5) ใช้กรรไกรมือเดียวได้

2) พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 2.1) แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- 2.2) ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจ
- 2.3) กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงใกล้ชิดน้อยลง

3) พัฒนาการด้านสังคม

- 3.1) รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- 3.2) ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกัน แต่ต่างคน

ต่างเล่น)

3.3) เล่นสมมติได้

3.4) รู้จักรอคอย

4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

4.1) สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกัน ได้

4.2) บอกชื่อของตนเองได้

4.3) ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา

4.4) สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้

4.5) สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ

4.6) ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ แสดงท่าทาง

เลียนแบบได้

4.7) รู้จักใช้คำถาม “อะไร”

4.8) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่ายๆ

4.9) อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

1.4.3 สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้ใช้เป็นตัวกลางการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ สารการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ คุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม โดยความรู้สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก ที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน และเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ ไม่นั่นเนื้อหา การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการ จะต้องบูรณาการทักษะสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะทางด้านการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะความคิด ทักษะการใช้ภาษา ทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสารการเรียนรู้ มาจัดในลักษณะของหน่วยการสอนและบูรณาการหรือใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญา และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้ สารการเรียนรู้ กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) **ประสบการณ์สำคัญ** เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลที่อยู่รอบตัวเด็ก รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญมีดังนี้

1.1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย
 1.2) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

1.3) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

1.4) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2) **สาระที่ควรรู้** เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็ก ที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่นั่นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถที่จะกำหนดรายละเอียดขึ้นได้เอง ให้สอดคล้องกับวัย ตามความต้องการ ความสามารถและความสนใจของเด็ก โดยให้

เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้ อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึง ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 3 - 5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น เด็กควรจะรู้จักชื่อ - นามสกุล ของตนเอง รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย รู้จักวิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัยอยู่เสมอ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจน เรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดง มารยาทที่ดี

2.2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคลากร สถานที่ที่แวดล้อมเด็ก เด็กควร ได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้ง บุคคลต่างๆ ที่เด็กจะต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

2.3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรได้เรียนรู้ทั้งสิ่งที่มีชีวิต และสิ่งที่ไม่มีชีวิต รวมทั้ง ความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน เป็นต้น

2.4) สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสาร ต่างๆ ที่ได้ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

1.4.4 การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปีจะไม่จัดในลักษณะ เป็นรายวิชา แต่จัดในรูปกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้ง เกิดการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1) หลักการจัดประสบการณ์

1.1) จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้สำหรับเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

1.2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยสนองความต้องการ ความสนใจ รวมทั้ง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญ ทั้งในด้าน ของกระบวนการและผลผลิต

1.4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2) แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ จัดให้เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

2.2) จัดประสบการณ์ สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำโดยได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ การบูรณาการด้านทักษะและสาระการเรียนรู้

2.4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม ได้คิด ได้วางแผน ได้ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5) จัดประสบการณ์ให้เด็ก มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น และกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การกระทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน

2.6) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อต่างๆ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

2.8) จัดประสบการณ์ ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

2.9) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมจัดประสบการณ์ ด้านการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2.10) จัดทำสารนิทัศน์ โดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

3) การจัดกิจกรรมประจำวัน

สำหรับกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี สามารถจัดในลักษณะของกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ การจัดกิจกรรมประจำวัน มีหลักการจัด และขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

3.1) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1) กำหนดระยะเวลา ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

3.1.2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในลักษณะกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เป็นต้น ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

3.1.4) กิจกรรมควรมีความสมดุล ระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย ควรจะจัดให้สลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3.2) ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่นำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

3.2.1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เพื่อเด็กได้รับการพัฒนา ด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว ความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม หรือเคลื่อนไหวร่างกาย ตามจังหวะดนตรี

3.2.2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กเพื่อเด็กพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ควรจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การหยิบจับช้อนส้อม ฝึกใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว เป็นต้น

3.2.3) การพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ประหยัด มีความเมตตากรุณา รู้จักเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน

มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ โดยผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก การได้รับการสนองตอบตามความต้องการ และได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

3.2.4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะนิสัยที่ดี มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น และปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อตกลงของส่วนรวม การเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ เป็นต้น

3.2.5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้เกิดการพัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ และแก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ให้เด็กได้ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ การทดลอง ศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้ฝึกเล่นเกมการศึกษา ที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกให้เด็กได้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรม ทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล

3.2.6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กมีโอกาสใช้ภาษาสำหรับการสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษา ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญด้วย

3.2.7) ส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ อย่างอิสระ ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก ให้เด็กเล่นบทบาทสมมติ ในมุมเล่นต่างๆ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรง เป็นต้น

4) การประเมินพัฒนาการ

สำหรับการประเมินพัฒนาการเด็ก อายุ 3 - 5 ปีเป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จะต้องจัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ ต้องนำข้อมูล

จากการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง และวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคน ได้รับการพัฒนา ตามจุดหมายของหลักสูตร การประเมินการพัฒนาการ ควรยึดหลัก ดังนี้

- 4.1) ประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครบทุกด้าน และนำผลมา พัฒนาเด็ก
- 4.2) ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องตลอดปี
- 4.3) สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติ กิจกรรมประจำวัน
- 4.4) ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือ และจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
- 4.5) ประเมินตามสภาพจริง ด้วยวิธีการหลากหลาย เหมาะสม กับเด็ก รวมทั้ง ใช้แหล่งข้อมูลหลายๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ วิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็ก อายุ 3 - 5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ รวมทั้ง การวิเคราะห์ข้อมูล จากผลงานที่เด็กเก็บอย่างมีระบบ

จากการศึกษา เรื่อง หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัด นำหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป โดยเปิด โอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็ก และสภาพท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการจัดการศึกษา ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สังคม และสติปัญญา เหมาะสมตามวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยผ่าน กิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้ง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เด็ก

1.5 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนระดับปฐมวัย

การเลือกกิจกรรมที่จะจัดให้สำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยนั้น สิ่งที่คุณครูสอน หรือผู้จัดกิจกรรมต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ จะต้องเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ของผู้เรียนและเป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้ผู้เรียน ได้มีพัฒนาการตามวัย ตามจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ

ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการผู้เรียนระดับปฐมวัย ที่ครูผู้สอน หรือผู้จัดกิจกรรมต้องส่งเสริม สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2546 ข : 10 - 21) คือ

1.5.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ และสัมพันธ์กับพัฒนาการในด้านสติปัญญา อย่างใกล้ชิด เนื่องจากเด็กในวัย 3 - 5 ปีจะ อยู่ในระยะของการพัฒนาประสาทสัมผัสและพัฒนาการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำกลับไปสู่การทำงานและสะสมอยู่ในระบบประสาทส่วนกลาง โดยการออกกำลังกายจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของกล้ามเนื้อ กระดูก ขนาดของร่างกาย ระบบประสาทต่างๆ พัฒนาโครงสร้างของร่างกายและความสามารถในการเคลื่อนไหว และการประสานงานระหว่างอวัยวะต่างๆ เด็กวัยนี้ จึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการให้มีความสามารถในการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานได้ เช่น การเดิน วิ่ง กระโดด ปีนป่าย หรือ การโยน เป็นต้น รู้จักบังคับส่วนต่างๆ ของร่างกาย ให้เคลื่อนไหวอย่างคล่องแคล่ว สมดุล รวมทั้ง มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร และรักการออกกำลังกาย

กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) กิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ กิจกรรม การยืน การเดิน การวิ่ง การกระโดด การโยน - การรับลูกบอล การขว้างลูกบอล และ การเตะลูกบอล เป็นต้น
- 2) กิจกรรมส่งเสริมความรู้ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ได้แก่ การป็น การร้อยวัสดุ การตัด การต่อบล็อก และการวาดภาพอย่างอิสระ เป็นต้น
- 3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย ได้แก่ การมีน้ำหนักร่างกาย มีส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์อายุ และการมีสุขนิสัยที่ดี

1.5.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กปฐมวัยนั้น เป็นรากฐานที่สำคัญ ต่อพัฒนาการในระดับสูงขึ้น และมีบางลักษณะที่มองไม่เห็นภายนอก เป็นพัฒนาการภายใน และสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้หลายลักษณะ อาจต้องอาศัยการสรุปจากการสังเกต พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจอาจหมายถึงพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ คือ การเจริญเติบโตด้านความคิด อารมณ์ของแต่ละบุคคล เช่น ความรู้สึกว่าคุณเป็นใคร ความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับ

ตนเอง ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในตนเอง การควบคุมอารมณ์ต่างๆ รวมไปถึงพัฒนาการด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ลักษณะของพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ของเด็กปฐมวัยนั้น จะไม่มั่นคง เปลี่ยนแปลงง่าย และจะพัฒนาจากง่ายไปสู่อารมณ์ที่ซับซ้อน จากอารมณ์ที่ควบคุมไม่ได้ ไปสู่อารมณ์ที่ควบคุมได้

กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) กิจกรรมส่งเสริมการรู้จักตนเองและการช่วยเหลือตนเอง ได้แก่

การมีความร่าเริง สดชื่น แจ่มใส อารมณ์ดี การรู้จักตน ความพึงพอใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง การแสดงความรู้สึก ความต้องการ อารมณ์ การช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การสร้างสุขนิสัยที่ดี การระมัดระวังและดูแลตนเองให้ปลอดภัย การรักษาสิทธิของตนเอง และการสนใจใฝ่รู้ เป็นต้น

2) กิจกรรมส่งเสริมการมีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การช่วยเหลือ

แบ่งปัน การแสดงความรัก ความเมตตา การมีวินัย การอดทน และความรับผิดชอบ

1.5.3 พัฒนาการด้านสังคม

หมายถึง การเรียนรู้ทักษะ การมีปฏิสัมพันธ์ และการตอบสนองทางสังคม ในด้านต่างๆ การเรียนรู้การเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือในสังคม การเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น มีมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ สามารถเข้าใจสถานการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น รวมถึง การมีความสามารถในการแก้ปัญหา และบทบาททางสังคม

กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) กิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การรับรู้ความรู้สึกและการยอมรับผู้อื่น การปฏิบัติตามข้อตกลง การเล่นและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตนเป็นผู้นำ - ผู้ตาม เป็นต้น

2) กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ได้แก่ การปฏิบัติตนเบื้องต้นเหมาะสม สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย การปฏิบัติตนเบื้องต้นเหมาะสม ตามประเพณีทางศาสนา ชื่นชมในศิลปะและดนตรี การประหยัดและการรู้จักใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.5.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

เป็นการพัฒนาการคิด ในสิ่งที่เป็นามธรรม การคิดเชิงเหตุผล คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ ที่ผ่านการลงมือกระทำ ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น เรียนรู้

ธรรมชาติวัตถุ จากการทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการสำรวจ ปฏิบัติการทดลอง การเรียนรู้ และแสดงความรู้สึกลูกผ่านสื่อวัสดุ ของเล่นและผลงาน การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยการพัฒนาทักษะการสังเกต การจำแนก เปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิดมากกว่าการเน้นความรู้ความจำ

กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) กิจกรรมส่งเสริมการคิด ได้แก่ การใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 ได้แก่ การใช้ประสาทรับรู้อาการ หู ลิ้น จมูก และทางกาย การคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ การใช้ความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น
- 2) กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการสื่อสาร
- 3) กิจกรรมการสังเกต การจำแนกและการเปรียบเทียบ ได้แก่ การจำแนก เปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่าง การจัดหมวดหมู่ของสิ่งของต่างๆ และการเรียงลำดับของสิ่งของต่างๆ
- 4) กิจกรรมเกี่ยวกับจำนวน ได้แก่ การนับจำนวนและการรู้จำนวน
- 5) กิจกรรมมิติสัมพันธ์ ได้แก่ การเข้าใจตำแหน่ง การเข้าใจระยะทาง และการเข้าใจทิศทาง การต่อเข้าด้วยกันและการแยกออก
- 6) กิจกรรมเกี่ยวกับเวลา ได้แก่ การเปรียบเทียบเวลาต่างๆ การเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเวลา และฤดูกาลต่างๆ เป็นต้น

จากการศึกษา กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนระดับปฐมวัย สรุปได้ว่า ครูผู้สอนหรือผู้จัดกิจกรรม ต้องจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนระดับปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

1.6 ขอบข่ายการจัดการศึกษาปฐมวัย

ขอบข่ายการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้กับเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกล่าวถึงขอบข่ายหรือภารกิจที่ต้องดำเนินการไว้สอดคล้องและแตกต่างกันในรายละเอียด ดังนี้

กรมวิชาการ (2546 ข : 2 - 4) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายการจัดการศึกษาปฐมวัย ว่า ประกอบด้วย การดำเนินงานของโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย รวม 8 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1) ด้านบุคลากร จะต้องมีการคัดเลือกบุคคลผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็กอย่างเหมาะสมและมีการพัฒนาบุคลากรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา

2) ด้านงบประมาณ สถานศึกษาจะต้องได้รับและใช้จ่ายเงินหรือสิ่งของที่ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือเจ้าของกิจการ หรือได้รับบริจาคจากท้องถิ่น ชุมชน เพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

3) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนั้น สถานศึกษาจะต้องมีอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม อย่างพอเพียงเหมาะสมกับจำนวนของผู้เรียน ตลอดจน การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

4) ด้านสื่อการเรียนการสอน คือ สถานศึกษาจะต้องจัดหา ผลิตและพัฒนา สิ่งที่น่าสนใจประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย

5) ด้านการบริหารจัดการ คือ การดำเนินกิจกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน ที่มีจุดหมายร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

6) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คือการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือสถานพัฒนาเด็กกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

7) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาไปทุกด้านพร้อมกัน ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

8) ด้านผลการพัฒนาผู้เรียน คือ ผลของการจัดการศึกษาปฐมวัย ที่ส่งผลถึงผู้เรียนโดยตรง ทั้งในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เหมาะสม สอดคล้องตามวัยและพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 9 - 12) กล่าวถึงขอบข่ายการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยมีขอบข่ายหรือภารกิจการดำเนินงานรวม 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านวิชาการ ขอบข่ายหรือภารกิจด้านวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดจุดมุ่งหมายของการบริหารด้านวิชาการที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีดังนี้

- 1.1) เพื่อวางแผนในการดำเนินงานการจัดชั้นเรียนของ โรงเรียน
- 1.2) เพื่อจัดทำโครงการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร และปรับปรุงใช้ให้เหมาะสม
- 1.3) เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน
- 1.4) เพื่อนิเทศและควบคุมการสอนของครูให้ดำเนินไปตามโครงการ
- 1.5) เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอน
- 1.6) เพื่อดำเนินการวัดและประเมินผลพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้ถูกต้องตามที่กำหนด
- 1.7) เพื่อสนับสนุนให้มีการค้นคว้า ทดลองและปรับปรุงวิธีการสอนให้ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2) ด้านบุคลากร ขอบข่ายการบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน ถือเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะงานทุกชนิดของหน่วยงานทุกประเภทในโรงเรียน จะสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมายนั้น ต้องอาศัยการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ภารกิจด้านบุคลากร จึงมีความสำคัญดังนี้

- 2.1) เพื่อกำหนดแนวทางเกี่ยวกับตัวบุคคล ที่ต้องดำเนินงานของปฐมวัยเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคคลที่รับผิดชอบ

2.2) เพื่อจัดแบ่งหน่วยงานที่จะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย โดยให้ประสานกับฝ่ายต่างๆ ของโรงเรียน

2.3) เพื่อการบังคับบัญชาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งรวมถึงการที่จะทำให้บุคลากรทำงานโดยความเต็มใจและให้ได้ผลดี

2.4) เพื่อเป็นการควบคุมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้ปฏิบัติงานตามแผนและนโยบาย

3) **ด้านกิจการนักเรียน** ขอบข่ายหรือภารกิจด้านกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

3.1) ศึกษากฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องการจัดชั้นเรียนในระดับปฐมวัย

3.2) จัดทำเขตบริการของโรงเรียนที่สามารถให้บริการเรื่องการเปิดชั้นเด็กปฐมวัยของโรงเรียนแก่ชุมชน

3.3) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเกี่ยวกับรายละเอียดในการรับสมัครนักเรียนเข้าเรียน

3.4) จัดบริการด้านสุขภาพ อาหารกลางวัน

3.5) ปฐมนิเทศผู้ปกครองในวันเปิดเรียนวันแรกหรือก่อนนั้น

3.6) ส่งเสริมกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยมีวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดี

4) **ด้านธุรการ** ขอบข่ายหรือภารกิจด้านธุรการของโรงเรียนนั้นหมายรวมถึงการปฏิบัติงานในด้านการเงินและพัสดุด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1) ดำเนินงานสารบรรณให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4.2) ควบคุมการดำเนินงานทั่วไป โดยเฉพาะการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามแผนงาน

4.3) จัดทำและควบคุม ดูแลงานเอกสารและหลักฐานต่างๆ

4.4) ควบคุม ดูแล ให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน พักสั ครุภัณฑ์ ประจำโรงเรียนดำเนินไปด้วยความถูกต้องตามระเบียบทางราชการ

4.5) เสริมสร้างความสัมพันธ์ และประสานงานระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานอื่นในค้ำงานธุรการ การเงินและพัสดุ

5) ด้านอาคารสถานที่ ขอบข่ายหรือภารกิจในงานด้านอาคารสถานที่ มีดังนี้

5.1) จัดห้องเรียนและสถานที่ส่งเสริมการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย

5.2) เพื่อดูแล รักษาและปรับปรุงอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่

ในสภาพเรียบร้อย

5.3) จัดหาอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย

5.4) สร้างความสัมพันธ์ ประสานงานระหว่าง โรงเรียนหรือหน่วยงาน

ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเป็นแบบอย่างในการจัดอาคารสถานที่

6) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ขอบข่ายหรือภารกิจการจัดการศึกษาระดับ

ปฐมวัย ในด้านของความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน เน้นการให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่า

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะต้องให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือ ขณะเดียวกันชุมชนก็ได้รับ

ประโยชน์จาก โรงเรียนด้วย โรงเรียนจึงมีภารกิจในด้านนี้ ดังนี้

6.1) บุคลากรทุกฝ่ายใน โรงเรียน มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัด โรงเรียนให้เป็นศูนย์พัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ตัวเด็กเองจะเป็น

ศูนย์กลางที่ดีในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย

โรงเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์ได้ง่าย

6.2) ประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบการดำเนินงาน

และกิจกรรมต่างๆ ของ โรงเรียน ทำให้ชุมชนได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

ในโอกาสที่โรงเรียนต้องได้รับความช่วยเหลือจะสะดวกยิ่งขึ้น

6.3) อาศัยความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการสร้าง

ความสัมพันธ์ และโดยปกติคณะกรรมการสถานศึกษา จะประกอบด้วยผู้นำชุมชนอยู่แล้ว

6.4) อาศัยความร่วมมือของสมาคมผู้ปกครอง และสมาคมศิษย์เก่า

ในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

6.5) สนับสนุนงานส่วนรวมของชุมชน ในด้านการบริการ ในเรื่องของ

อาคารสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกของโรงเรียน การให้บุคลากรใน โรงเรียนเข้าร่วมงาน

ของชุมชน

จากการศึกษาขอบข่ายหรือภารกิจการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสรุปว่า มีหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึง ขอบข่ายหรือภารกิจที่สถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย

จะต้องดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ผู้วิจัย

ได้สังเคราะห์แนวคิดจากการศึกษาดังกล่าว และยึดขอบข่ายการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย

ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 9 - 12) ที่ประกอบด้วย ขอบข่ายหรือภารกิจ 6 ด้าน มาใช้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ด้านวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวางแผนการจัดชั้นเรียน การปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การจัดหาสื่อการเรียนรู้ การนิเทศภายใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การสนับสนุนการพัฒนา รูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ และการประชุมอบรมเพื่อพัฒนาครู ด้านบุคลากร หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัด โครงสร้างการบริหารงาน การคัดเลือกบุคคล กำหนดตัวบุคคล และมอบหมายงานที่ต้องปฏิบัติ การควบคุม กำกับ ดูแลและพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงาน ด้านกิจการนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษากฎ ระเบียบ ข้อบังคับและเกณฑ์ของการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย การกำหนดเขตบริการของ โรงเรียน การประชาสัมพันธ์ การรับนักเรียน การจัดบริการด้านสุขภาพ การจัดบริการอาหารกลางวัน การปฐมนิเทศ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านธุรการ หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสารบรรณ การจัดทำเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดทำแผนการปฏิบัติงาน การควบคุม การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ของโรงเรียน และการประสานงานระหว่าง โรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การจัดหาอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้ง การประสานงานระหว่าง โรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้านการจัดอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้ร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ โรงเรียน และให้บริการชุมชนด้านอาคารสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกหรือบุคลากรเพื่อร่วมงานกับชุมชน

2. การจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย

การจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้ คือ

2.1 ด้านกฎหมาย

สำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และมีจุดมุ่งหมายต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ โดยให้ได้รับ

การคุ้มครอง ตามที่กฎหมายกำหนด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 81 ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และต้องสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้ง การสร้างเสริมความรู้ และการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุน การศึกษา วิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนา ประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 25)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่ 3 บัญญัติเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษาของเอกชน ไว้ในมาตรา 43 ว่า การบริหารจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ ในมาตรา 45 กำหนดให้สถานศึกษาเอกชน สามารถ จัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐจะต้องกำหนด นโยบาย มาตรการและแนวปฏิบัติชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา สำหรับการกำหนดนโยบาย และแผนการจัดการศึกษาของรัฐ หรือของเขตพื้นที่การศึกษา หรือ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้ รัฐมนตรี หรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับฟัง ความคิดเห็นของเอกชน และประชาชน ประกอบการพิจารณาด้วย และในมาตรา 46 กำหนดว่า รัฐ ต้องให้การสนับสนุน ด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์ ที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้ง การส่งเสริม สนับสนุนในด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนให้มีมาตรฐาน และสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 42 - 45)

2.2 การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ที่อยู่ในการกำกับ ดูแล ของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นการจัดการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี สามารถจำแนก ลักษณะของโรงเรียนเอกชนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15 ออกเป็น 3 ลักษณะ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2544 : 6 - 7) ดังนี้

2.2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสามัญศึกษา (อนุบาล, ประถมศึกษา, มัธยมศึกษา) และประเภทอาชีวศึกษา (ปวช., ปวท., ปวศ.)

2.2.2 การศึกษานอกโรงเรียน จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือได้รับการอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกเป็น 7 ประเภท คือ การศึกษานอกโรงเรียน เฉพาะกาล สอนศาสนา ส่งคำสอน กวดวิชา ศิลปศึกษา และอาชีวศึกษา

2.2.3 การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจ และการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่างๆ

จากการจำแนกลักษณะโรงเรียนข้างต้นจะเห็นได้ว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย จัดอยู่ในการศึกษาในระบบโรงเรียน ประเภทสามัญศึกษา

โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ ในระดับการศึกษาต่างๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนที่จัดการศึกษาประเภทนี้มีการเปิดสอนลักษณะต่างๆ ดังนี้

- 1) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา (ปฐมวัย)
- 2) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา
- 3) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา
- 4) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา
- 5) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- 6) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- 7) โรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และ

มัธยมศึกษา

จากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศการจัดการศึกษาของเอกชน ในปีการศึกษา 2546 พบว่า มีโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาในระบบโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 3,122 โรง มีนักเรียน 1,722,217 คน มีครู 86,773 คน มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา (ปฐมวัย) 2,644 โรง เปิดสอนระดับประถมศึกษา 1,575 โรง เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 566 โรง เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 163 โรง เมื่อเปรียบเทียบกับรายงานสถิติการศึกษาเอกชนกับปีที่ผ่านๆ มา พบว่า มีจำนวนโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ รวมถึง จำนวนนักเรียน และครู

ในโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นข้อสังเกตที่บ่งชี้ว่า โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประเภทสามัญศึกษาในระบบโรงเรียน เพิ่มขึ้นทุกปี (<http://www.opec.go.th>)

2.3 โรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ในจังหวัดหนองคาย

โรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยการกำกับ ดูแล ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 37 โรงเรียน ซึ่งจำแนกเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน 37 โรงเรียน แยกเป็นประเภทสามัญศึกษา 31 โรงเรียน และอาชีวศึกษา 6 โรงเรียน โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ที่เปิดทำการสอน ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษา 31 โรงเรียน บุคลากร 395 คน หากจำแนกตามระดับการศึกษาที่โรงเรียนแต่ละแห่งเปิดสอนสรุปได้ดังนี้ คือ โรงเรียนที่เปิดทำการสอนระดับปฐมวัยเพียงระดับเดียว มีจำนวน 25 โรงเรียน และบุคลากร 130 คน โรงเรียนที่เปิดทำการสอนระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษา มีจำนวน 6 โรงเรียน บุคลากร 132 คน โรงเรียนที่เปิดทำการสอนระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 2 โรงเรียน บุคลากร 101 คน และไม่มีโรงเรียนใดที่เปิดทำการสอนระดับประถมศึกษาหรือระดับมัธยมศึกษาเพียงระดับเดียว (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย. 2546 : 4)

จากการศึกษา เรื่อง การจัดการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย สรุปว่า รัฐได้เปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยให้สถานศึกษาเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับทุกประเภทและมีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ รวมทั้ง รัฐ ให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีและสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียนและการศึกษาพิเศษ และสำหรับ โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดหนองคาย ในปีการศึกษา 2547 มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาประเภทสามัญศึกษา โดยเปิดสอนระดับปฐมวัย จำนวน 31 โรงเรียน แต่ในบางแห่งเปิดสอนทั้งระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนโรงเรียนเอกชนที่เปิดทำการสอนระดับปฐมวัยเพียงระดับเดียว มีจำนวน 25 โรงเรียน บุคลากรจำนวน 130 คน โดยพื้นที่จังหวัดหนองคาย มีอำเภอหรือกิ่งอำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 17 แห่ง แต่มีโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพียงระดับเดียวนั้น กระจายอยู่ตามอำเภอหรือกิ่งอำเภอต่างๆ จำนวน 11 แห่ง ส่วนอำเภอหรือกิ่งอำเภออื่นๆ ไม่มีโรงเรียนประเภทดังกล่าว และจากข้อสังเกตที่ได้จากการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา ในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า มีโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในจังหวัดหนองคาย

หลายแห่งประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการ บางแห่งไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เป็นต้น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย. 2546 : 5)

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งโรงเรียน จำนวนโรงเรียนและจำนวนบุคลากร ผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย สรุปได้ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้ (<http://www.opec.go.th>) คือ

**ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาปฐมวัย
จังหวัดหนองคาย จำแนกตามอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ประเภทและตำแหน่ง**

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวน โรงเรียน (โรง)	จำนวนบุคลากรที่จัดการศึกษาปฐมวัย จำแนกตามประเภท (คน)						รวม (คน)
		ต่ำกว่า 3 ปี			3 ปีขึ้นไป			
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม	
1. เมือง	9	5	32	37	4	19	23	60
2. ท่าบ่อ	2	1	4	5	1	1	2	7
3. ศรีเชียงใหม่	1	1	2	3	-	2	2	5
4. โพนพิสัย	3	2	5	7	1	4	5	12
5. โซ่พิสัย	1	1	1	2	-	-	-	2
6. รัตนวาปี	1	1	3	4	-	-	-	4
7. ปากคาด	1	-	4	4	1	3	4	8
8. บึงกาฬ	2	1	9	10	1	2	3	13
9. พรเจริญ	1	-	2	2	1	1	2	4
10. เซกา	2	1	4	5	1	1	2	7
11. บึงโขงหลง	2	1	5	6	1	1	2	8
รวม	25	14	71	85	11	34	45	130

ในรอบปี 2547 - 2548 ที่ผ่านมา การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย จังหวัดหนองคาย ส่วนใหญ่ อยู่ในระหว่างปรับปรุงงานในทุกด้าน ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านจำนวนครูรวมทั้ง ขาดความชัดเจนในด้านนโยบาย ระเบียบและแนวปฏิบัติต่างๆ จึงส่งผลทำให้ในรอบปี 2547 - 2548 ที่ผ่านมา บุคลากรของโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาปฐมวัย จังหวัดหนองคาย มีโอกาสเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านงานวิชาการ ที่จัดขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐ คนละ 1 - 2 ครั้งเท่านั้น ดังนั้น สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวง ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนโดยตรง และตั้งอยู่ในส่วนกลาง ควรประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม มีโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาปฐมวัย จังหวัดหนองคาย จำนวนหนึ่ง ที่ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร และได้มีการรวมกลุ่มจัดการอบรม สัมมนา โดยเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ประสบการณ์มาให้คำปรึกษา แนะนำ รวมทั้ง นำครูเข้าศึกษา ดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และมีการประสานงานในลักษณะของการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ส่งผลทำให้สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้ในระดับหนึ่ง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

เมธา ปรากฏแสงวิไล (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษา การใช้แนวการจัดการประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ในโรงเรียน โครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา 1 - 2 ปี นโยบายของการจัดการศึกษาระดับนี้ จะมุ่งเน้นให้นักเรียน มีพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา สนุกใจสอน และถนัดในการสอน มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ โดยการเข้ารับการอบรม ห้องเรียนชั้นอนุบาลศึกษา อยู่ชั้นล่างสุดของอาคาร ตารางกิจกรรมประจำวันที่ใช้ ปรับปรุงจากของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กิจกรรมที่ทำได้ยาก คือ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมที่จัดมากคือ เพลง การวัดและประเมินพัฒนาการ ใช้วิธีการสังเกต ปัญหาที่พบคือ

เอกสาร สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาไม่เพียงพอ ระดับสติปัญญาและความสามารถของนักเรียนแตกต่างกันมาก

รัตนา สาหรัยทอง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จากการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียน โครงการอนุบาลชนบทในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกคนไม่เคยศึกษาทางด้านอนุบาลศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา มีประสบการณ์การจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา 1 - 2 ปี จุดหมายหลักของการจัดการศึกษาระดับนี้ คือ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา ครูผู้สอนมีความสนใจที่จะสอน แต่ไม่ถนัดในการสอน การเพิ่มพูนความรู้และทักษะ โดยการเข้ารับการอบรม ที่ตั้งของห้องเรียนตั้งอยู่ในอาคารเรียนชั้นล่างสุด มีการจัดกิจกรรมขึ้นภายในห้องเรียนมากกว่าภายนอกห้องเรียน วัสดุ อุปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอ ตารางกิจกรรมประจำวันที่ใช้ปรับปรุงมาจาก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปัญหาที่พบ คือ วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลไม่เพียงพอ

สมมาศ ประทุมวัลย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ด้านการนิเทศการศึกษา ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกำหนดเป็นโครงการ ไว้ในแผนปฏิบัติงาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จัดทำรายละเอียดต่างๆ ด้วยการกำหนดเรื่องที่จะนิเทศ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ดำเนินการโดยการจัดประชุมชี้แจง มอบหมายงานให้ผู้เกี่ยวข้อง ก่อนเริ่มดำเนินการนิเทศ โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้รับการนิเทศ และบุคลากรที่ช่วยดำเนินงานพัฒนาบุคลากรและดำเนินการนิเทศส่วนใหญ่ คือ ผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาล ครูผู้เป็นวิทยากรแกนนำ และศึกษานิเทศก์จังหวัด ส่วนในด้านปัญหาจากการนิเทศการศึกษาพบว่า งบประมาณที่ใช้ในการวางแผนมีน้อย ผู้นิเทศมีเวลาในการนิเทศไม่เพียงพอ เพราะมีภารกิจอื่นมาก และผู้เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล

เลิศลักษณ์ สุขแก้ว (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่อง การปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการอนุบาลชนบทส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานในด้านการนิเทศการศึกษารอบทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พร้อมทั้งเรื่องที่ปฏิบัติมาก

ในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการประเมินผล คือ การประเมินผลการสอนของครู 2) ด้านสื่อการเรียนการสอน คือ การช่วยเหลือ สนับสนุนครูให้จัดทำ และหาสื่อการเรียนการสอน 3) ด้านอำนวยความสะดวกและบริการอื่น คือ การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องการเรียนการสอน 4) ด้านการจัดแนวประสบการณ์และการสอน คือ การชี้แจงเกี่ยวกับการจัดชั้นอนุบาลศึกษาให้ชุมชนทราบ การเตรียมการเกี่ยวกับการใช้แนวการจัดประสบการณ์ และการดำเนินการช่วยเหลือครู ให้สามารถจัดกิจกรรม และประสบการณ์ตามตารางประจำวัน แผนการจัดประสบการณ์ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรก่อนประถมศึกษา คือ การคัดเลือกครูเข้าสอนชั้นอนุบาลศึกษา ส่วนปัญหาและอุปสรรค การปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษา ส่วนใหญ่ปัญหามาจากไม่มีงบประมาณเพียงพอในการจัดการ ด้านการจัดทำเอกสารเพิ่มเติม การจัดทำสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการอื่น ปัญหาการขาดเครื่องมือที่มีมาตรฐานใช้ตรวจสอบผลการเรียน เอกสารทางวิชาการมีน้อย ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพ ในการประเมินผลงานชั้นอนุบาลศึกษา ได้รับเอกสารไม่เพียงพอ และได้รับเอกสารล่าช้า สถิติปัญญาความสามารถของนักเรียนในห้องแตกต่างกันมาก

อารยา ไชยโย (2542 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอน มีทัศนะต่อปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน ในจังหวัดเชียงราย โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับด้านที่มีปัญหาจากสูงไปหาด้านนี้ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสังคม ตามลำดับ
2. ผู้บริหารมีทัศนะต่อปัญหาด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนครูผู้สอนมีทัศนะต่อปัญหาด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผู้บริหาร และครูผู้สอนมีทัศนะต่อปัญหา 2 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีปัญหามากกว่าครูผู้สอนด้านสติปัญญา ส่วนครูผู้สอนมีปัญหามากกว่าผู้บริหาร ด้านร่างกาย
3. บุคลากรที่มีประสบการณ์ต่างกัน ระหว่างผู้มีประสบการณ์ต่ำกว่า 3 ปี และผู้มีประสบการณ์ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป มีทัศนะต่อปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดเชียงราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง โดยรวมและรายด้านทุกด้าน

4. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและประสบการณ์ของบุคลากร ต่อทักษะ ที่มีต่อปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน ในจังหวัด เชียงราย จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย

อุทุมพร จามรมาน (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ระบบ กลไกและประสิทธิภาพ ของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและภาคเอกชนในปัจจุบัน ผลการวิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับระบบ กลไก ประสิทธิภาพค่าใช้จ่าย และประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริหาร โรงเรียน สถานเลี้ยงดูเด็ก ศูนย์เด็ก จำนวน 149 แห่งทั่วประเทศ พบว่า มีนโยบายและวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อม ให้กับเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น ลพบุรี และชลบุรี จะเน้นที่การเตรียมความพร้อม ส่วนที่กรุงเทพมหานครและสงขลา จะเน้นที่การส่งเสริมพัฒนาการเป็นหลัก ในการจัดการเรียนการสอน ถ้าเป็นโรงเรียนอนุบาล จะอิงหลักสูตรของ สปช. หรือ สช. ในการรับเข้าเรียนไม่จำกัดจำนวน ยกเว้น ที่จังหวัดลพบุรี การวัดผล ประเมินผล ใช้การสังเกตเป็นหลัก การแก้ปัญหาเด็กอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ ยกเว้น จังหวัดสงขลา ด้านจำนวนครู ผู้ดูแลเด็ก มีจำนวน เพียงพอ แต่ขาดคุณภาพ ซึ่งจำนวนหนึ่งไม่ได้จบมาโดยตรง และยังมีปัญหา เรื่อง การประสาน กับชุมชน ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็กมีลักษณะเด่น คือ มีมนุษยสัมพันธ์ มีการเตรียมสอน และมีการสอนที่เป็นระบบ สิ่งที่เป็นปัญหา คือ จำนวน และคุณภาพของครู และผู้ดูแลเด็ก งบประมาณและการสนับสนุนจากผู้บริหารและผู้ปกครอง

2. ในภาพย่อย 19 แห่ง สรุปได้ว่า (1) ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ระบบ กลไกและประสิทธิผล จากกรณีศึกษา 19 แห่ง มีผู้ให้ความคิดเห็นว่าเป็น 9 แห่ง (ร้อยละ 47.36) มีระบบ กลไก และประสิทธิผลดี (2) การเปรียบเทียบ ระบบ กลไก และประสิทธิผล ระหว่างโรงเรียน สถานเลี้ยงดูเด็ก ศูนย์เด็กของรัฐกับของเอกชน สรุปได้ว่า ของเอกชนดีกว่ารัฐ โดยเป็นของเอกชน 6 ใน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และของรัฐ 3 ใน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโรงเรียน สถานเลี้ยงดูเด็ก ศูนย์เด็กของรัฐกับของเอกชน สรุปได้ว่า ของรัฐมีประสิทธิภาพมากกว่าของเอกชน

จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาการจัดการสอนของครูอนุบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีปัญหาการจัดการสอน โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการจัดการสอน ด้านทักษะการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินตามสภาพจริงอยู่ในระดับน้อย

2. ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ รายได้ วุฒิต่างกัน และระดับชั้นที่สอนต่างกัน มีปัญหาการจัดการสอน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การสอนระดับชั้นอนุบาลต่างกัน มีปัญหาการจัดการสอน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนาธิฐ ชื่นวัฒนา (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษา การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษาเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน คือ คุณลักษณะของผู้บริหาร แผนงานของโรงเรียน การจัดการ การพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การรายงานผล และการให้ขวัญกำลังใจ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่ค่อนข้างใกล้ระดับปานกลาง โดยมีรายด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ส่วนที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 4 ด้าน คือ การรายงานผล แผนงานของโรงเรียน การให้ขวัญกำลังใจ และคุณลักษณะของผู้บริหาร

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นในการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพียงกานต์ ปทุมมา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีสร้างเสริม ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 192 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและมาตราประเมินค่า 4 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และค่าความแปรปรวน แบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย จำแนกตามระดับชั้น ที่สอน และประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. วิธีสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย โดยรวม อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคำพูด และกริยา ท่าทาง อยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านกิจกรรม และรางวัล อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบ วิธีสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึง ประสงค์ของเด็กปฐมวัย จำแนกตามระดับชั้นที่สอน อายุ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ ในการสอนระดับปฐมวัย พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านคำพูด กริยา ท่าทาง และกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 ข : บทคัดย่อ) ศึกษา ผลการดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย งบประมาณ 2544 ในด้านพัฒนาการเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า พัฒนาการของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด โรงเรียนอนุบาล อำเภอและโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ส่วนใหญ่ มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อยู่ในระดับดี โดยมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญา

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Buford (1977 : Abstract) ศึกษา ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล โดยศึกษาจากผู้ปกครอง 219 คน จากสมาคมผู้ปกครอง ที่เมืองเฮ็คบอนด์ มลรัฐโอคลาโฮมา และผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีทักษะสอดคล้องกันหลายประการ คือ

1. สภาพเด็กก่อนวัยเรียนจำเป็นจะต้องเริ่มพัฒนาโปรแกรมการเรียนอนุบาล
2. การสอนในชั้นอนุบาลควรเน้นพัฒนาการทางอารมณ์ และจิตวิทยาเด็ก เป็นสิ่งสำคัญที่สุด และลำดับต่อไป คือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย
3. ควรจะได้มีกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มากที่สุด

Peter (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 65 ; อ้างอิงมาจาก Peter.1978 :Abstract) ศึกษา พัฒนาการของเด็กแรกเริ่มในประเทศเปรู ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษแก่เด็กเล็กไม่ค่อยจะได้ผลเต็มที่นัก เนื่องจากหลักสูตรไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไว้ด้วย กลยุทธ์ที่ดีในการสอนเด็ก ก็คือ ต้องรู้ว่าธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ต้องการอะไร ประสบการณ์ที่ได้มาที่บ้านของเด็กแต่ละคนมีอะไรบ้าง การให้การศึกษแก่เด็กเล็กจึงจะสมบูรณ์ที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้สภาพการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาแต่ละแห่งแตกต่างกัน มีหลายประการ โดยตำแหน่งหรือบทบาท หน้าที่ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานแต่ละด้านมากน้อยแตกต่างกัน เช่น ผลจากการศึกษาของธนารัฐ ชื่นวัฒนา (บทคัดย่อ : 2545) ที่ทำการศึกษา การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนประถมศึกษาระดับชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นในการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกจากตำแหน่ง ผู้วิจัย ยังพบว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรนั้น ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทำให้บุคลากร มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานด้านต่างๆ แตกต่างกัน เช่น ผลจากการศึกษาของจิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์ (บทคัดย่อ : 2545) ที่พบว่า ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์การสอนระดับชั้นอนุบาลต่างกัน มีปัญหาการจัดการสอน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับอารยา ไชโย (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ต่างกัน ระหว่างบุคลากรที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 3 ปี และบุคลากรที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป มีทักษะต่อปัญหา

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดเชียงราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน และพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์และตำแหน่งของบุคลากร ต่อทัศนคติที่มีต่อปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและประสบการณ์ เกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากร ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดหนองคาย ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับผู้บริหาร โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชน นำไปใช้วางแผนและกำหนดนโยบาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY